

**DÜŞÜNCE
VE
İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ
ÖDÜLLERİ
2016**

DÜŞÜNCE VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ ÖDÜLLERİ 2016

1. BASKI İSTANBUL, HAZİRAN 2016

TÜRKİYE YAYINCILAR VE YAYIN DAĞITIMCILARI BİRLİĞİ DERNEĞİ

İnönü Caddesi Opera Palas Apt. No: 55 D:2

34437 Gümüşsuyu, Beyoğlu / İSTANBUL

T: 0 212 512 56 02

F: 0 212 511 77 94

E: info@turkyaybir.org.tr

YAYINA HAZIRLAYAN

Yonca Cingöz

TASARIM

Elif Rifat

GRAFİK UYGULAMA

Nevruz Kıran Öksüz

BASKI VE CİLT

Umut Matbaası

Adres: Fatih Caddesi, Yüksek Sokak, Başakhan

Merter, No :11/1 Merter İstanbul

Tel: 0212 637 04 11 Faks: 0212 637 37 03

GİRİŞ

Türkiye Yayıncılar Birliği olarak yazarların yazma ve yaratma, yayıncıların yayma, halkın bilgi edinme ve okuma özgürlüklerine getirilen her türlü kısıtlamanın kaldırılmasından yanayız. Bu nedenle 1995'ten beri her yıl, düşünce ve ifade özgürlüğü için mücadele eden yazar ve yayıncılara destek olmak ve kamuoyunun dikkatini çekmek, ekonomik ve siyasi zorluklar altında inatçı bir mücadeleyle varlık sürdüren bağımsız kitabevlerinin emeklerini görünür kılmak amacıyla “Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülü” veriyoruz. Ödül törenimiz sırasında önceki dönemde gerçekleşen kitaplar ve yayınları, özgür yayıncılığı hedef alan sansür, soruşturma, yasaklama kararları, davalar ve mahkumiyetler ile fiili baskıları kapsayan Yayınlama Özgürlüğü Raporu'nu yayınlıyoruz.

Bu yılki Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülleri, gazetecilik hayatı boyunca defalarca yargılanan, son olarak iki kitabı hakkında yasaklama kararı verilen ve kendisine “terör” soruşturması açılan gazeteci, yazar Hasan Cemal'e, yayınladığı üç değerli kitap yasaklanan Alfa Yayın Grubu'na ve yüzlerce kişi tarafından saldırıya uğrayan, binası yakılan ve küllerinden doğmaya çalışan 32 yıllık Kırşehir Gül Kitabevi'ne, zorlu siyasi ve ekonomik güçlükler karşısında sürdürdükleri mücadele için veriliyor.

Bu yılki Yayınlama Özgürlüğü Raporu Haziran 2015-Haziran 2016 aralığında yaşanan gelişmeleri kapsıyor. Türkiye'nin içine girdiği siyasi kutuplaşma ve çözümsüzlük atmosferi yayıncılık dünyasına da olumsuz yansıdı. Bu dönemde basın üzerindeki baskılara paralel olarak yayınlara yönelik davaların ve cezaların da artışa geçtiğini gözlemledik. Uluslararası perspektife göre ifade özgürlüğünü en iyi sindirmeleri ve zorlayıcı sivri ifadelere karşı dahi hoşgörülü olmaları beklenen siyasi figürlerin “hakaret” algısı siyasallaşan yargıdan da alınan güçle her türlü eleştirinin hakaret olarak kabul edilip dava edilmesi noktasına geldi. Muhafif görüşlerin ve şeffaf olması istenmeyen bilgilerin halkla paylaşılmasının engellenmesi ve paylaşmak isteyenlerin topyekün susturulması, hükümet taraftarlığının zorunlu hale geldiği devlet kadroları ve yargının yanlı tutum ve kararlarıyla giderek kolaylaştı ve bedeller ağırlaştı. Yükselen yasakçılıktan gazeteciler, yazarlar ve yayıncıların yanı sıra sade vatandaş da payını aldı.

Sansür yaygınlaştırılıp sıradan ve normal bir olgu haline getirildi. Yaşamın hemen her alanında yetkili – yetkisiz kişi ve kurumlar kendilerince sansür uygulamaya, yasaklamalar getirmeye başladı. Sansürün yaşamın her alanına ve ülkenin

her yerine yayılması sonucunda otosansür mekanizmaları artık kendiliğinden, çoğunlukla farkına varmaksızın işliyor. Türkiye bir yasaklar ülkesi olmaya doğru hızla ilerliyor. Düşünce ve ifade özgürlüğü ortamının tekrar sağlanmasının koşulları hızla yitiliyor. Karamsarız.

Türkiye Yayıncılar Birliği

HASAN CEMAL

Hasan Cemal 1944 yılında İstanbul'da doğdu. 1965 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden mezun oldu. Gazeteciliğe 1969 yılında Ankara'da haftalık Devrim dergisinde başladı. Yeni Ortam dergisi, Anka Ajansı ve Günaydın gazetesinde çalıştıktan sonra 1973 yılında Cumhuriyet gazetesine girdi. 1981 yılına kadar Ankara Temsilciliği yaptığı Cumhuriyet gazetesini 1981-1992 yılları arasında Genel Yayın Yönetmeni olarak yönetti. Cumhuriyet gazetesi Hasan Cemal'in yönetimindeyken 1986'da Sedat Simavi Ödülü'nü kazanarak "yılın gazetesi" seçildi.

1992-1998 yılları arasında Sabah gazetesinin birinci sayfa yazarlığını yaptı. 1998'den 2013'e kadar yaklaşık 15 yıl boyunca Milliyet gazetesinde yazdı. Nokta dergisi 1989 Doruktakiler ve Türkiye Gazeteciler Cemiyeti köşe yazısı ödüllerini kazandı. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti 2004 yılında da "Araştırma" ödülünü Hasan Cemal'in çalışmalarına verdi.

28 Şubat 2013'te Milliyet'in manşetinde yayımlanan "İmralı Zabıtları"nın yayını savunduğu için dönemin başbakanı Tayyip Erdoğan'ın tepkisine hedef oldu. Milliyet yönetimi, "Başbakan'ı ve medya sermayesini sorgulamaktaki ısrarını" gerekçe göstererek yaklaşık 15 yıldır yazdığı gazetede ki köşesini kapattı.

Milliyet ile yolları ayrıldıktan sonra yaptığı röportajlar ve kaleme aldığı yazılar bağımsız internet gazetesi T24'te yayımlandı. PKK güçlerinin Türkiye sınırları dışına çekilme sürecini alanda izleyen Türkiye'den tek gazeteci oldu. Mart 2013'ten beri T24'te yazıyor.

Eylül 2013'te kurulan Bağımsız Gazetecilik Platformu P24'ün kurucu başkanı oldu. Punto24 adıyla örgütlenen platformun yönetim kurulu başkanlığını sürdürüyor.

Harvard Üniversitesi Nieman Gazetecilik Vakfı Louis M. Lyons Gazetecilikte Vicdan ve Dürüstlük Ödülü'nü "hayatı boyunca basın özgürlüğünü savunmak için gösterdiği çaba nedeniyle" 2015 yılında Hasan Cemal'e verdi. Türkiye'de bu ödülü alan ilk gazeteci oldu.

Gazetecilik hayatı boyunca hakkında çok sayıda dava ve soruşturma açıldı. Son dönemde 12 Ağustos 2015 tarihli, "Akan kanın bir numaralı sorumlusu, Saray'daki Sultan'dır, nokta!", 7 Eylül 2015 tarihli, "Heyy sen!" ve 4 Ekim 2015 tarihli "Sen Cumhurbaşkanı ol, hem de..." başlıklı yazıları nedeniyle Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a hakaret suçlamasıyla Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından üç ayrı soruşturma başlatıldı. Son olarak Everest Yayınları'nın 2014 yılında yayınladığı *Delila - Bir Genç Kadın Gerilla'nın Dağ Günlükleri* ve Çözüm Sürecinde Kürdistan Günlükleri isimli kitapları hakkında Gaziantep'teki yerel mahkemelerce önce "toplatma", itiraz üzerine "yasaklama" kararı verildi. Kara-

rın ve yazarların yaptıkları itiraz başvurularının medyada duyulmasının ardından şubat ayında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından hakkında “terör örgütü propagandası yapmak”, “halkı kin ve düşmanlığa tahrik”, “suç ve suçluyu övme” suçları kapsamında soruşturma başlatıldı.

Hasan Cemal'in yayınlanmış 12 kitabı, tarih sırasıyla şöyledir:

- *Tank Sesiyle Uyanmak* (1986)
- *Demokrasi Korkusu* (1986)
- *Tarihi Yaşarken Yakalamak* (1987)
- *Özal Hikâyesi* (1989)
- *Kimse Kızmasın Kendimi Yazdım* (1999)
- *Kürtler* (2003)
- *Cumhuriyet'i Çok Sevmiştim* (2005)
- *Türkiye'nin Asker Sorunu* (2010)
- *Barışa Emanet Olun* (2011)
- *1915: Ermeni Soykırımı* (2012)
- *Delila - Bir Genç Kadın Gerilla'nın Dağ Günlükleri* (2014)
- *Çözüm Sürecinde Kürdistan Günlükleri* (2014)

ALFA YAYIN GRUBU

1990 yılında kurulan ve yayımladığı binlerce kitapla kültür hayatımızın lokomotiflerinden biri olan Alfa Yayın Grubu; Alfa, Everest, Kapı, Artemis, Mona, Büyülü Fener yayınevlerini bünyesinde topladığı 30 yıla yaklaşan yayın hayatı boyunca 7000'den fazla kitabı okurlarla buluşturdu.

Alfa Yayın Grubu bünyesinde başta edebiyat olmak üzere bilim, tarih, sosyoloji, psikoloji, kişisel gelişim alanlarında, yemek ve yemek kültürü hakkında her kuşaktan insanın ilgisini çekecek her türde yayın yapıyor.

Everest'ten çıkan Hasan Cemal'in iki kitabı ve Alfa'dan çıkan Müslüm Yücel'in bir kitabı geçtiğimiz aylarda yasaklandı, Cemal ve Yücel hakkında terör maddelerinden soruşturma açıldı. Yasaklama kararı alınan Hasan Cemal'in *Delila / Bir Genç Kadın Gerillanın Dağ Günlükleri*'nin ilk baskısı Şubat 2014'te, altıncı baskısı Ekim 2015'te, yine Hasan Cemal'in Çözüm Sürecinde Kürdistan Günlükleri'nin ilk baskısı Eylül 2014'te, Müslüm Yücel'in *Amara'dan İmralı'ya Abdullah Öcalan* adlı kitabının birinci baskısı Kasım 2014'te, dördüncü baskısı ise Ekim 2015'te yapılmıştı.

GÜL KİTABEVİ

Gül Kitabevi 12 Eylül askeri faşist darbesinde re'sen emekli edilen astsubay Süleyman Yelım tarafından 1984 yılında, 13 metrekairelik mütevacı bir dükkânda faaliyete açıldı. O sırada fırın işçiliği yapmakta olan Eşref Odabaşı kitabevinin müşterisiydi, haftada en az bir kitap alıp okurdu. Kitaba yatkınlığı nedeniyle kitabevinin işletmecisi olmayı içten içe istiyordu, sahibi devredeceğini öğrenince mart 1987'de kitabevini devraldı.

Eşref Odabaşı kitabevini devraldıktan kısa bir süre sonra bir operasyonla gö-zaltına alınıp örgüt üyeliğinden tutuklandı ve 2 yıl hapiste kaldı. Tahliyesinden 1,5 yıl sonra ise siyasi nedenlerle ülkeden ayrıldı ve 1 yıl yurtdışında kaldı, Özal döneminde 141, 142 ve 163. maddelerin kaldırılmasıyla Türkiye'ye döndü. Bu süreçte kitabevi birçok zorlukları göğüsleyerek varlığını sürdürdü. Odabaşı dön-duğünde kitabevini kırtasiye satışlarıyla destekleyerek ayakta tuttu.

Kitabevi 90'lı yıllarda bir yandan patlayan korsan kitap furyası diğer yandan sık sık kitap yasaklama kararları nedeniyle büyük zarar gördü, kitap alımının mecburen azaltıldığı yıllar oldu.

13 metrekairelik bir alanda faaliyete başlayan kitabevi yıllar içinde genişledi, 2005'te 50 metrekaireye çıktı, 2012'de ise 456 metrekairelik bir kitap ve kırtasiye satış alanına dönüştü. Eşref Odabaşı'nın emekli olmasının ardından işletmeyi ye-đeni Sait Akıllı devraldı ve birlikte kitabevinde çalışmayı sürdürdüler.

Kitabevine yönelik ilk saldırı 1994'ün kış aylarında yaşandı. Gece yarısı işye-rinin camı kırılarak içerik yanıcı madde dökülüp yakıldı ancak şans eseri hasar büyük olmadı. Kitabevinin alanını büyötmek için yüklü miktarda borç alındı, ödemesi 3 yıl süren borçlar tam bitmek üzereyken, 8 Eylül 2015'te kitabevine acımasız bir saldırı düzenlendi. Binaya çok sayıda saldırgan akın etti, kitaplar yağmalandı ve dükkân yakıldı, böylece 32 yıllık emek bir anda yok edildi. Bu kez zarar maddi düzeyde kalmadı. Kitabevi üzerinde bir yandan devlet engelle-meleri diğer yandan mahalle baskısı yoğunlaştı. Mal sahibi baskı altında olduğu için desteğini çektiğinden, hasarın onarımı halen tamamlanamadı. Eğitim kitap-larının Gül Kitabevi'nden alınmaması için Milli Eğitim yöneticilerinden müdür ve öğretmenlere talimatlar gittiği öğrenildi. Aynı sırada, hasar karşılamayla ilgili hiçbir destek sunmayan devlet, kitabevi sahibinden yakılmış kitapların KDV'sinin ödenmesini talep etti.

Muhalif yayınlara da raflarında yer vermeyi önemseyen Gül Kitabevi emektar-ları Eşref Odabaşı ve Sait Akıllı, Anadolu'da kitabevi işletmenin resmi, ekonomik ve toplumsal düzeydeki tüm zorluklarını göğüsleyerek 32 yıldır kitap ve yayınlar-ın Kırşehir halkına özgürce ulaşması için emek veriyor. Maddi sıkıntısı süren Gül Kitabevi yeniden açılacağı günü bekliyor.

YAYINLAMA ÖZGÜRLÜĞÜ RAPORU

(Haziran 2015 – Haziran 2016)

YAZAR VE YAYINCILARA YÖNELİK BASKILAR

Yargının siyasallaşmasına paralel olarak özellikle hükümet yetkilileri ve icraatlarının eleştirisi, Kürt sorunu gibi konuları işleyen kitapların yazarlarına ve yayıncılarına açılan davalardaki mahkumiyet kararlarında artış gözleniyor. Türk Ceza Kanunu'nun "hakaret" maddesinin, siyasetçiler tarafından eleştirinin önünü keşen başlıca sansür araçlarından biri olarak kullanımı sürüyor. Özellikle gazetecilik ürünü kitapların yazarları, kitapta kullandıkları üsluptan bağımsız olarak, yalnızca belli konuları işledikleri için bu madde üzerinden ağır cezalarla karşılaşılıyor.

Kitap yasaklarının kaldırıldığı günler maalesef hızla geride bırakıldı. 2012'de yasakları kaldırılan pek çok kitap başlığı hakkında çeşitli yerel mahkemelerde yeniden yasak kararları alındı. Kitaplar halen suç delili olarak görülme, okuma faaliyeti devlet nezdinde bir tehdit olarak algılanmaya devam ediyor. Kitap yasaklama kararları yerel düzeyde alınıyor, aynı kitap için bir ilde alınan ve itiraz sonucu iptal edilen yasaklama kararı kalan 80 ilde tekrar tekrar alınabiliyor. Tüm bu kararlara ve sonucundaki el koymalara itiraz için harcanan emek, zaman, satışın engellenmesi, itirazlara adli mercilerden uzun süre yanıt alınamaması ve usule uygunsuz şekilde tahsil edilen para cezaları yayıncılık faaliyetinin sınırlarını zorluyor. Yerelde devlet görevlilerinin ideolojik yaklaşımlarına dayanarak yazarlar ve kitaplara yönelik fiili sansür sürüyor.

Soruşturmalar, yasaklamalar ve sansür

25 yayına yasaklama kararı ve terör soruşturması

Gaziantep Cumhuriyet Başsavcılığı'nın talebiyle harekete geçen Gaziantep 3. Sulh Ceza Hakimliği, Balıkesir, Hatay ve Siirt'teki terör operasyonlarında yakalananlardan ele geçirilen 25 kitap ve dergiyi suç delili sayarak Basın Kanunu'nun 25 ve Anayasa'nın 28. maddesi uyarınca "toplatma" kararı verdi. Listede Hasan Cemal'in Everest Yayınları'ndan çıkan *Delila - Bir Genç Kadın Gerillanın Dağ Günlükleri* ve Çözüm Sürecinde Kürdistan Günlükleri, gazeteci Tuğçe Tatarı'nın Doğan Kitap'tan çıkan *Anneanne Ben Aslında Diyarbakır'da Değildim*, Müslüm Yücel'in Alfa Kitap'tan çıkan *Abdullah Öcalan, Amara'dan İmralı'ya* isimli kitapları ile Abdullah Öcalan'ın kitapları da bulunuyor.

Karar uyarınca yasaklanan diğer yayınlar şöyle: *Soykırma Karşı Kültürel Direniş*, *Soykırım*, *Hakikat Savaşçılığı*, *Son İki Yüzyılda Kürt Sorunu*, *Halk Özgürlük Eğitimi*, *Komün ve Meclisler*, *Demokratik Uygarlık*, *Komünal Ekonomi*, *Kapitalist Moderni-*

te, *Akademileşme*, *Demokratik Özerklik*, *Kürt Aşkı*, *Sosyalizmde Israr İnsan Olmakta Isrardır*, *Tarihsel Toplum*, *Zihniyetimizin Öncüleri*, *Kürt Sorunu Ve Demokratik Ulus Çözümü* isimli kitapları, Ahmet Tahir'in *Gün Işığında Zap* isimli kitabı, *Jineoloji Tartışmaları* (derleme), Emin Sarı'nın *İlk Kurşunlu Yıllar 15 Ağustos 1984 Şemdinli*, Fuat Kav'ın *Mavi Ring*, Murat Türk'ün *Böğürtlen Zamanı 1* isimli kitabı ile Roza Hune Legenina Hegigate, Devrimci Genç Kadın, Beybünen Heviya Jine, Yeni Demokrat Gençlik ve Kulilken Heviya Jinen isimli dergiler.

Savcılığın 4 Aralık 2015 tarihli başvurusuna cevaben hâkimlik aynı gün toplatma kararı verdi, kararda savcılığın ifadesini birebir kopyaladı. Kararda kitaplarda “terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propaganda-sının yapıldığı, suç işlemek için alenen tahrikte bulunduğu, suçun ve suçlunun övüldüğü” ileri sürüldü. Kararın kitaplar okunmaksızın alınması ve yayınevlerine tebliğ edilmemesi, “adil yargılanma hakkı” ihlali olarak dikkat çekti.

Toplatma kararları HDP Mardin Milletvekili Mithat Sançar'ın soru önergesiyle TBMM gündemine de taşındı. Sançar'ın 2015'in aralık ayında verdiği önergede, kararda kitapların sadece adları ve mevzuatın belirtildiği, içerikleriyle ilgili hiçbir değerlendirme olmadığı hatırlatıldı ve uzun süredir Türkiye ve dünyada satışta olan ve çok satılanlar listelerine girmiş kitapların gerekçesiz toplatılmasının Anayasa'nın ifade özgürlüğü ve basın hürriyeti maddeleriyle çelişkisi hatırlatıldı. Ayrıca Kasım 2002'den bugüne ve 12 Eylül 1980'den 24 Kasım 1983'e kadar toplatılan kitap sayıları, adları, yayınevlerinin de sorulduğu önergeye halen yanıt alınmadı.

Hasan Cemal ve Tuğçe Tatari'nin avukatlarının yaptığı, toplatma kararının iptali başvurusunda, kararın taleple aynı tarihte alındığı, bir günde 25 kitap ve derginin okunup değerlendirilmesinin mantığa aykırı olduğu, kitaplar okunmadan karar alındığı vurgulandı. Bir yıldan fazla süre raflarda duran, kamuoyunda duyulmuş ve konuşulmuş olan bu eserlerle ilgili olarak Basın Kanunu'nun 26/1. maddesinde soruşturma için verilen 6 aylık sürede soruşturma ve dava açılmadığı, dolayısıyla kararın kanuna aykırı olduğu söylendi. Kararla Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesinde düzenlenen “basın özgürlüğü hakkının” da ihlal edildiğine, ayrıca Basın Kanunu'nun yeni düzenlemesine göre el koyma ve dağıtım engellemenin mümkün olduğu ancak toplatma kararı verilemeyeceğine dikkat çekildi.

İtiraz başvurusunu 2016'nın ocak ayında cevaplayan Gaziantep 1. Sulh Ceza Hâkimliği, “toplatma” tabirini hatalı bulurken, “anılan suçları içerdikleri hususunda kuvvetli delil” görerek, Cemal ve Tatari'ye ait üç kitabın Türkiye'de dağıtımını ve satışa sunulmasını yasakladı. Cemal ve Tatari'nin avukatları Anayasa Mahkeme-

sine başvuruda bulundu. Başvurularda bu kararlar AİHS'nin "adil yargılanma" ve "ifade özgürlüğü" ile ilgili maddelerinin ve Anayasa'nın "düşünceyi açıklama ve yayma", "basın", "hak arama" hürriyetleri ile "kanuni hâkim güvencesi" konulu maddelerinin ihlal edildiği, yazarların tanıklıklarını aktararak ifade özgürlüklerini kullandıkları, halkın gerçekleri öğrenme ve bilgi edinme hakkını kullanmasını sağladıkları, şiddeti övmedikleri ve meşrulaştırmadıkları, örgüt propagandası yapmadıkları, "yasaklama" kararlarının özgür ve demokratik tartışma ortamlarını ortadan kaldırdığı savunuldu.

Şubat ayında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından Hasan Cemal, Tuğçe Tatari, Müslüm Yücel ve kitapları basan Mitani Basım Yayıncılık yetkilileri hakkında "terör örgütü propagandası yapmak", "halkı kin ve düşmanlığa tahrik", "suç ve suçluyu övme" suçları kapsamında soruşturma başlatıldı.

Mersin'de çeşitli kitap ve yayınlara yasaklama

Mersin'deki Sulh Ceza Hakimlikleri mart ayında onlarca yayını yasakladı. Mersin 3. Sulh Ceza Hakimliği 4 Mart 2016 tarihinde şu kitaplara el konması, dağıtım ve satışlarının yasaklanmasına karar verdi: Bejan Matur'un *Dağın Ardına Bakmak*, Gurbeteli Ersöz'ün *Yüreğimi Dağlara Nakşettim*, Belge Yayınları'ndan çıkan Gülçiçek Günel Tekin'in *Özgürleşen Ruhlar: Kürt Gerilla Hareketi*, Abdullah Öcalan'ın *Demokratik Devrimde Halk Serhildanları*, *Kürdistan Devrim Manifestosu*, *Demokratik Uygarlık Manifestosu 3 - Özgürlük Sosyolojisi* isimli kitapları ile *Özgür Halk*, Tamara Kültür ve Sanat, Arınlaşan Yurtsever Gençlik, Yeni Demokratik Ulus, Şarlo dergilerinin çeşitli sayıları. Belge Yayınları'nın 7 Nisan 2016 tarihinde yaptığı itiraz henüz sonuçlanmadı.

Mersin 1. Sulh Ceza Mahkemesinin 10 Mart 2016'daki kararında şu kitaplarla ilgili işlem yapıldığı kaydedildi: Mehmet Sebatlı'nın *Kasırga Taburu 2*, Murat Türk'ün *Böğürtlen Zamanı 2*, Frantz Fanon'un *Cezayir Bağımsızlık Savaşının Anatomisi*. Bunlardan Sebatlı ve Türk'ün kitaplarının dağıtım ve satışı yasaklandı, el konma kararı verildi, Fanon'un kitabıysa "inceleme tutanağı bulunmadığından örgüt propagandası yapıldığına ilişkin tespit yapılmamış olması" gerekçesiyle reddedildi. Aynı mahkeme 15 Mart 2016'da şu kitaplar için aynı kararı verdi: Rüstem Cudi'nin *İdeoloji ve Rojhilata Navin*, *Demokratik Siyaset ve Demokratik Toplum Savunmaları: KCK Savunmaları* (Derleme), İrfan Welat'ın *Auschwitz'den Diyarbakır'a 5 No'lu Cezaevi* isimli kitapları.

"Devrimin Rojava Hali" ve "Dağın Kadın Hali"

Gazeteci Arzu Demir'in Ceylan Yayınları'dan çıkan *Devrimin Rojava Hali* ve *Savaşta Barışta Özgürlükte Aşkta Dağın Kadın Hali* isimli kitapları hakkında mart ve nisan aylarında İstanbul 3. Ve 6. Sulh Ceza Hakimlikleri "terör örgütü propa-

gandası” gerekçesiyle el koyma ve dağıtım ve satışının yasaklanması kararı verdi. Demir’in sahadaki izlenim ve görüşmelerini aktardığı iki kitap yayımlandıkları temmuz ve ekim 2015’ten itibaren oldukça ilgi görmüş ve çok sayıda baskı yapmıştı. Arzu Demir hakkında iki kitabı için ayrı ayrı “örgüt propagandası” suçlamasıyla soruşturmalar açıldı.

Kaynak Yayın Grubu’na el konması

Türkiye’nin en önemli yayın gruplarından Kaynak Holding’e kayyım marifetiyle el kondu. İstanbul Kartal’daki Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığı’nın kararıyla, “Fethullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması”nın parçası olduğu iddia edilen Kaynak Holding’e bağlı 19 şirket, bir vakıf ve bir derneğe kayyım atandı. 18 Kasım 2015 tarihinde kayyımlar şirketin İstanbul’daki Üsküdar, Bağcılar ve Bayrampaşa’daki yönetim binalarına, İstanbul Emniyet Müdürlü Mali Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü ekipleri eşliğinde girdi. Şirket binalarında arama ve el koyma işlemleri yapıldı. Şirketlerin yöneticilerinin yerlerine yedi kayyım göreve başladı. El konulan şirketler arasında, özellikle eğitim ve sınava hazırlık yayıncılığı alanındaki en önemli yayınevleri ile kurgu ve kurgudışı kültürel yayınlar yapan yayınevleri, yüzlerce mağazalık kitabevi zinciri, dağıtım şirketi, kağıt şirketi yer aldı. Yurtiçindeki faaliyetleri, yurtdışına yaptıkları ihracat ve telif hakları satışlarıyla yayıncılık sektörünün büyümesine, kültür hayatına katkıları bilinen bu şirketlere devletçe el konması Türkiye yayıncılığını baltalayacak bir olay olarak yorumlandı.

Kayımların göreve gelmesinin ardından, Kaynak Holding’e bağlı yayınevlerinden Ufuk Yayınları’nda 2016’nın mart ayında kayyım İmran Okumuş’un talimatıyla “sadeleştirilmiş” *Risale-i Nur* eserinin basımı durduruldu ve 148 mağaza ve tüm depolarda bulunan kopyalar toplatılmaya başlandı. Ayrıca Fetullah Gülen’in kitaplarının satışı durduruldu. *Risale-i Nur*’la ilgili toplatma kararının AK Parti Isparta milletvekili Said Yüce’nin Okumuş’tan talebiyle gerçekleştiği ileri sürüldü. Yayınevinden kaynaklar, bundan sonra sadeleştirilmiş risalelerin b asıl-mayacağı dile getirdi.

Aram kitaplarına yasaklama ve fuarda el koymalar

Aram Yayınları, çok sayıda kitabı hakkında açılan zincirleme davalar ve yasaklama kararları nedeniyle yayıncılığını zorlu koşullarda sürdürüyor. 2015’in eylül ayında yayınevinin bulunduğu binaya yapılan bir baskın sırasında yayınevine de girilmek istenmiş ancak arama kararı gösterilemediğinden girilememişti. Yayınevinin 16-24 Nisan 2016 tarihlerinde düzenlenen İzmir Kitap Fuarı’na ulaştırılmak üzere kargoya verdiği kitap kolileri 16 Nisan’da Kırşehir çevresinde yapılan genel aramalar sırasında kargo kamyonundan indirilip açıldı ve kolilerdeki 74

farklı başlıkta 3200 kitaba el kondu. 20 koli kitap ilk incelemeden sonra iade edilirken büyük kısmı teslim edilmedi. Mersin’de ve diğer bazı illerde de yayınevinin kitaplarıyla ilgili yasaklama kararları çıkarıldı. Gaziantep ve Mersin’de alınan yasaklama kararlarına dayanarak yayınevinin Van 2. Kitap Fuarı’nda açtığı standda da polis baskın yaptı. Stantta bulunan 180 kitaba “toplatma kararı” sözlü ifadesiyle, mahkeme kararı gösterilmeksizin el kondu. Yayınevi çalışanı ifadesi alınmak üzere emniyete götürüldü. Ertesi gün ikinci bir baskınla bu kez stanttaki Mehmet Sebatlı’nın *Kasırga Taburu* ve Rüstem Cudi’nin *Rojhilata Navîn* isimli kitaplarından toplam yedi kopyaya yine aynı sözlü gerekçeyle el kondu. Yayınevi avukatının Kırşehir’deki kararlara AYM kararı ve önceki yasak iptal kararlarına dayalı itirazları henüz yanıtlanmadı. Gaziantep 3. Sulh Ceza Mahkemesinin kararı AYM kararı nedeniyle itiraz üzerine iptal edildi ancak eski karar sistemden düşülmediği için el koyma işlemleri sürdü. Kararın sistemden düşülmesi yönünde dilekçe de yanıtlanmadı.

Yayınevinin 17-22 Mayıs 2016 tarihlerinde düzenlenen Amed Kitap Fuarı’nda açtığı standda kalabalık bir polis grubu makineli silahlarla gelerek baskın yaptı ve bazı kitap görsellerinin yer aldığı stant afişine el koymak istedi. Stant görevlileri afişi sökerek polise teslim etti. Fuar alanında baskın nedeniyle gerginlik yaşandı.

Ceylan Yayınları’nın fuardan çıkarılması

Ceylan Yayınları yıllardır katıldıkları Ankara 10. Kitap Fuarı’nda bu yıl sansürle karşılaştı. Stantlarında yer alan, Arzu Demir’in *Dağın Kadın Hali* ve *Devrimin Rojava Hali* isimli kitaplar ve bu kitapların afişleri nedeniyle yan stanttaki Efsane Yayınları’nın görevlilerinin tacizi üzerine tartışma çıktı. Olay üzerine standda gelen fuar yetkilileri, saldırıyı sonlandırmak yerine Ceylan Yayınları’nın standını “görünmez bir yere taşıma” önerisinde bulundu. Önerinin reddedilmesi üzerine yayınevinin fuardan ayrılması talep edildi ve sözleşmesi feshedildi. Fuar yönetimi bu müdahaleyi tartışmayı sonlandırmak ve diğer yayıncıların etkilenmemesi amacıyla yaptığını söyleyerek kendisini savundu.

Öğretmene kitabı nedeniyle idari ve adli soruşturmalar

Haymana Nuri Bektaş Anadolu Lisesi’nde felsefe öğretmenliği yapan, yedi kitabı bulunan öğretmen ve yazar Atalay Girgin’e *Lağımpaşalı* isimli kitabı nedeniyle “Cumhurbaşkanına hakaret” iddiasıyla idari ve adli soruşturma başlatıldı. Fabl türündeki kitap fareler dünyasında geçiyor. Kitap başlığının “Kasımpaşalı” kelimesiyle benzerliğinden hareketle açılan soruşturmada Girgin, Cumhurbaşkanı ve Başbakan’a hakaret etmekle suçlanıyor. Süreç idari soruşturmayla başladı. Haymana İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü’nün talebi üzerine Ankara Milli Eğitim Müdürlüğü’nün görevlendirdiği müfettişler, Şubat 2016’da açtıkları soruşturmada

delil olarak kitabı ve öğretmenin sosyal medya paylaşımlarını gösterdi. Soruşturma tamamlanmadan “geçici görevlendirme” ile Bala Anadolu Lisesi’ne gönderilen Girgin, Haymana’da “öğrencileri dinsizleştirmek”, “derslerde parti propagandası yapmak”, “militan yetiştirmek” gibi suçlamalarla hedef haline geldi. Ardından bir ihbar üzerine öğretmene “Cumhurbaşkanına hakaret” suçlamasıyla adli soruşturma açıldı. Girgin’in son kitabı *Aşk Mavidir Öğretmenim*’in öğrencilerin talebiyle düzenlenen imza günü, öğretmenevi idarecilerinin baskısıyla iptal edildi. Girgin hakkındaki soruşturmalar sürüyor.

“Şifa Ayetleri”ne soruşturma

“Cübbeli Ahmet Hoca” olarak bilinen Ahmet Mahmut Ünlü’ye, Şifa Ayetleri kitabında “dini değerlere hakaret ettiği” suçlamasıyla soruşturma açıldı. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına kitaba dair “halkı kin ve düşmanlığa tahrik etme veya aşağılama” iddialarıyla suç duyurusunda bulunuldu. Dilekçede kitaptaki sure, ayet ve Allah’ın isimlerinin kullanımları eleştirildi, bunlar “İslam’a, Müslümanlara ve Allah’a hakaret” olarak değerlendirildi. Kitabın “infiale neden olabileceği” iddia edilerek satışının yasaklanması ve toplatılması istendi. Ankara’dan Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilen dosya üzerine soruşturma başlatıldı. Ünlü savcılıktaki ifadesinde, kitapta şikayete konu olan, cinsel konularla ilgili bilgileri kendisinin yazmadığını, *Fatiku’r-rath ala Ratiki’l-feth* isimli Arapça eserden çeviri yaparak aynen yer verdiğini söyledi.

Aile Çay Bahçesi’ne okuma etkinliğine yasaklama

Yekta Kopan’ın *Aile Çay Bahçesi* adlı kitabı “cinsel içerikli” ifadelerle yer verildiği için toplatıldı, dağıtımıyla ilgili soruşturma başlatıldı. Bolu İl Millî Eğitim Müdürlüğü’nün öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmak amacıyla yürüttüğü “Okuyorum” projesi kapsamında, kentteki edebiyat öğretmenlerinden oluşan bir komisyonun listelediği kitapların yazarlarının öğrencilerle buluşacağı etkinlikler planlandı. Projenin 2016 yazarları arasında Yekta Kopan da Can Yayınları’ndan çıkan *Aile Çay Bahçesi* adlı romanıyla yer alıyordu. Öğrencilere etkinlik öncesi okumaları için ücretli olarak dağıtılan kitabı inceleyen bazı veliler, kimi ifadeleri “cinsel içerikli” bularak şikâyette bulundu. Kopan’ın öğrencilerle yapacağı imza günü iptal edildi ve Bolu Valiliği kitabın öğrencilere dağıtımından sorumlu olanlar hakkında yasal işlem yapılması için idari soruşturma başlattı.

FSEK 47. madde değişikliği iptal, Risale-i Nur basımı serbest

2014’te 6552 sayılı torba kanunla 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun öksüz eserlerle ilgili 47. Maddesinde değişiklik yapılmış, “bazı eserlerin mali haklarının koruma süresi bitmeden kamuya mal edilebilmesi” kanunlaşmıştı. Bu değişikliğin amacı kamuoyunca özellikle Gülen cemaatinin önem verdiği ve cema-

ate yakın yayınevlerinin farklı yorumlarla piyasaya sürdüğü, Bediüzzaman Said Nursî'nin *Risale'i Nur*'larının içeriğinin ve basımının devlet kontrolüne alınması, eserlerin bundan böyle yayınlanmasının önlenmesi olarak algılanmıştı. CHP milletvekilleri AYM'ye torba kanunla ilgili bu değişikliği de kapsayan bir iptal başvurusu yapmış, AYM 11 Haziran 2015 tarihli kararında söz konusu madde değişikliğinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiği ve Anayasaya aykırı olduğu için iptaline karar vermişti. Bunun üzerine yayınevi avukatları *Risale'i Nur*'ların yayın hakkını Diyanet İşleri Başkanlığına devreden Bakanlar Kurulu Kararnamesi'nin iptali ve yürürlüğün durdurulması için Danıştay'a başvurdu. Danıştay 10 Eylül 2015 tarihli kararında, AYM kararına dayanarak, bu Bakanlar Kurulu kararına ilişkin yürütmeyi durdurma kararı aldı. Danıştay kararının ardından, Said Nursî'nin yasal varisi Saadettin Kaynak *Risale'i Nur*'ların serbestçe yayınlanması için muvafakatname imzaladı. Böylece *Risale'i Nur*'ların sadeleştirilmesinin, sadeleştirilmiş eserlerin bandrol almasının önü hukuken kesilmiş oldu. Buna karşılık Kültür ve Turizm Bakanlığı artık yasal vârislerin muvafakatnamesini getiren bütün yayınevlerine *Risale'i Nur* basımı için bandrol verecek.

Davalar ve Kararlar

“Potus ve Beyefendi”

Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan, avukatı Ahmet Özel aracılığıyla Hürriyet gazetesinin Washington muhabiri Tolga Tanış'a, Doğan Kitap'ın yayınladığı *POTUS ve Beyefendi* adlı kitabında “Cumhurbaşkanına hakaret edip iftira atmak”tan kamu davası açılması talebinde bulundu. Avukat Özel, kitapta “POTUS” kelimesinin ABD Başkanı Barack Obama'nın Beyaz Saray'daki lakabı, “Beyefendi” kelimesinin de Başbakanlık'ta Erdoğan için kullanılan sıfat olduğunu, kitabın “müvekkilinin itibarını sarsabilecek, kamuoyunu müvekkili aleyhine provoke edecek gerçek dışı bilgilere yer verdiğini” ve kaynak niteliği taşımadığını ileri sürdü. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'nın açtığı soruşturma sürecinde Tanış'ın ifadesi alındı. 2015'in ekim ayında soruşturma sonuçlandı, savcı kovuşturmayaya yer olmadığı gerekçesiyle takipsizlik kararı verdi. Kitap, Obama'nın ABD başkanlığına geldiği 2009'dan Erdoğan'ın cumhurbaşkanı olduğu 2014'e kadar geçen süreçte ABD-Türkiye ilişkilerini konu alıyor.

“Musa'nın Gül'ü”

Ergun Poyraz'ın 2007'de yayımlanan *Musa'nın Gül'ü* isimli kitabı hakkında, dönemin Cumhurbaşkanı adayı Abdullah Gül ile ilgili değerlendirmelerde Gül'ün “şeref ve itibarına zarar verildiği” gerekçesiyle manevi tazminat davası açılmıştı. 2009'da beraatle sonuçlanan ve 2011'de onanan karar Gül'ün düzeltme talebiyle

Yargıtay Hukuk Dairesince bozularak Poyraz yeniden yargılanmıştı. İkinci yargılamanın 2013'teki karar duruşmasında Poyraz'ın Gül'e 15 bin TL tazminat ödemesine karar verilmişti. Poyraz ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini belirterek AYM'ye başvurdu. Mahkeme 27 Ekim 2015 tarihli kararında, tazminat kararının Anayasaya aykırı olduğuna ve Poyraz'ın ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine hükmetti. Yargılama giderleri Poyraz'a iade edilecek.

“Paralel Yürüdük Biz Bu Yollarda”

Eski Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı Binali Yıldırım, gazeteci Ahmet Şık'a 2014'ün aralık ayında Postacı Yayınları'ndan çıkan *Paralel Yürüdük Biz Bu Yollarda* adlı kitabı nedeniyle ceza ve manevi tazminat davaları açmıştı. Tazminat talebiyle açılan dava, 15 Aralık 2015'te Anadolu 22. Asliye Hukuk Mahkemesinde görülen duruşmada sonuçlandı, Şık Yıldırım'a 4 bin liralık manevi tazminat ödemeye mahkûm edildi.

“Askere Gitmeyin Çünkü...”

Yaklaşık 400 kişi bir web sitesi üzerinden “Askere gitmeyin çünkü...” ifadesini kendi kelimeleriyle tamamlayarak cümleştirmiş, bu cümlelerin derlendiği aynı isimli bir de kitap yayınlanmıştı. Kitaptaki cümleler Çağlayan Adliyesi önünde gerçekleştirilen bir sivil itaatsizlik eyleminde okunmuştu. Eylem üzerine kitabı hazırlayanlardan Av. Mehmet Ali Başaran hakkında Türk Ceza Kanunu'nun “halkı askerlikten soğutmak” maddesinden açılan soruşturma 21 Mayıs 2015'te davaya döndü. Başaran Ankara 2. Asliye Ceza Mahkemesinde görülen davadaki ifadelerinde, İslami gerekçelerle vicdani reddi savunduğunu, “halkı askerlikten soğutmanın” suç olmasının akla, mantığa ve hukuka aykırı olduğunu söyledi. Başaran davanın 14 Ocak 2016 tarihli duruşmasında beraat etti.

“Hırsız Vaaar!”

Ali Özsoy'un *Hırsız Vaaar!* isimli kitabına geçtiğimiz yıl “Cumhurbaşkanına hakaret” davası açılmıştı. İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesindeki davanın 29 Mart 2016'daki duruşmasında Bilal Erdoğan'ın ve Binali Yıldırım'ın kitapla ilgili açtıkları hakaret davaları ve kitabın sonuç bölümünde yer alan, Özsoy'un Türk Solu'ndaki köşe yazısına açılan “Cumhurbaşkanına hakaret” davası tek dosyada birleştirildi. Bilirkişi raporu istenmesi talebinin kabul edildiği duruşma 28 Haziran 2016 tarihine ertelendi. Kitapla ilgili olarak ayrıca Tayyip Erdoğan'ın 100 bin, Bilal Erdoğan'ın 50 bin, Binali Yıldırım'ın 30 bin lira tazminat istediği manevi tazminat davaları açıldı. Davalar sürüyor.

“Hayırsever Terörist: Yasin El Kadı”

Gazeteci-yazar Nedim Şener hakkında Destek Yayınları'ndan çıkan *Hayırsever Terörist: Yasin El Kadı* isimli kitabı nedeniyle Yasin El Kadı'nın açtığı ceza dava-

sı 2014'te takipsizlikle sonuçlanmıştı. Aynı kitapla ilgili olarak El Kadı 100 bin TL'lik, Cüneyt Zapsu 5 bin TL'lik manevi tazminat davası açmıştı. Yayınevi avukatları, kitabın aynı içerikle başka bir yayınevinden 2006'da yayınlandığı, dolayısıyla tazminat davaları için Basın Kanunu'nda öngörülen 1 yıllık sürenin aşıldığına dair zaman aşımı itirazında bulundu. Mahkeme Zapsu'nun açtığı davayla ilgili itirazı 23 Şubat 2016 tarihinde kabul ederek davayı reddetti. El Kadı'nın açtığı davanın duruşması ise 21 Haziran 2016'ya ertelendi.

“Big Boss”

Mustafa Hoş'un Destek Yayınları'ndan çıkan *Big Boss* isimli kitabı hakkında kitapta adı geçen Hasan Yeşiladağ'ın 2015'te açtığı manevi tazminat davası İstanbul 12. Asliye Hukuk Mahkemesinde sürüyor. Yeşiladağ'ın kitabın yasaklanması talebini reddeden mahkeme duruşmayı 31 Mayıs 2016 tarihine erteledi. Aynı kitapla ilgili olarak Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan 100 bin TL talebiyle manevi tazminat davası açtı. 16 Kasım 2015'te İstanbul 25 Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan dava ön inceleme aşamasında, duruşma tarihi belirlenmedi.

“Beni Sen Öldür: Maraş 78” ve Şener'in köşe yazısı

Aziz Tunç'un *Beni Sen Öldür: Maraş 78* kitabıyla ilgili olarak gazeteci Nedim Şener'in Posta'da yazdığı bir köşe yazısı üzerine kitaptan haberdar olan, Maltepe Cezaevi'nde silah kaçakçılığından hükümlü bulunan Ramazan Tunalı Tunç, Şener ve Posta'nın sahibi Doğan Holding'e karşı, okumadığını da itiraf ettiği “kitabın toplumu böldüğü” gerekçesiyle şikayette bulunmuş, açılan soruşturma takipsizlikle sonuçlanmıştı. Tunalı bu kez Tunç, Şener ve Doğan Holding'e yine “bölücülük” ve “kitaptan zarar gördüğü” gibi gerekçelerle manevi tazminat davası açtı. Dava nisan 2016'da reddedildi.

AİHM: Kitaplar nedeniyle mahkumiyet hak ihlali

HADEP Eminönü İlçe Başkanı Müdür Duman, kendisinin dışarıda olduğu bir zamanda ilçe binasında yapılan polis aramasında bulunan Abdullah Öcalan'ın kitap ve makalelerini de içeren bir grup yayın nedeniyle yargılanmış, “suçu övme” ve “suça göz yumma” gerekçesiyle altı ay hapis ve 91 milyon 260 bin (eski TL) para cezasına çarptırılmıştı. Kararın kesinleşmesi üzerine Duman AİHM'ye başvurdu. AİHM 6 Ekim 2015 tarihli kararında Duman'a verilen cezanın hak ihlali olduğunu belirledi ve Türkiye Duman'a tazminat ödemeye mahkum edildi.

YAKMA, YAĞMALAMA VE İMHA

Şırnak Halk Kütüphanesi yakıldı

25 Aralık 2015 tarihinde Şırnak'ta yürütülen bir operasyon sırasında, bölgedeki Kültür ve Turizm Müdürlüğü ile İl Halk Kütüphanesinin de içinde bulunduğu binada el yapımı bombalar patlatıldı. Patlamayla tüm binada yangın çıktı, o sırada etüt yapan ve kütüphanede bulunan 6 öğrenci ve personel yaralanarak hastaneye kaldırıldı.

Gül Kitabevi yakıldı, sahipleri yaralandı

Kırşehir'in 32 yıllık kitapçısı Gül Kitabevi, 8 Eylül 2015 günü terör eylemlerini protesto eden göstericiler tarafından yağmalanarak yakıldı. Yüzlerce kişiden oluşan saldırgan grup, bir parti binası ve onlarca işyerine saldırıp hasar verdikten sonra Gül Kitabevi'ne yöneldi. Sol görüşleriyle tanınan Eşref Odabaşı ve Sait Akıllı'nın işlettiği kitabevinin iki katlı binasının önüne gelen grup kitabevini taşıyarak sloganlar attı. Teşhirdeki eşyalar ve iki katlı binanın içi benzin dökülerek ve molotof kokteyl atılarak yakıldı. Saldırganlar Akıllı'yı başından yaraladı. Kitabevi sahipleri yetersiz sayıdaki polis memurunun olaya seyirci kaldığını ve bir saat süren saldırı sırasında kitabevinde bulunan beş kişinin üst kattaki arka pencereden atlayarak kurtulabildiğini aktardı. Akıllara Sivas'taki Madımak Katliamı'nı getiren saldırının ardından kitabevinin yeniden inşası için destek kampanyası başlatıldı. Onlarca saldırganın linç girişimi bilinmesine karşın yalnızca "mala zarar vermek"ten dava açıldı. 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde 2015'in aralık ayında açılan davada tutuklu sanıkların çoğu hızla tahliye edildi. Bu dava aynı gün saldırıya uğrayan diğer işyerlerinin davalarıyla birleştirildi, sayısı binleri bulan saldırgan grupların şehirde yaptığı art arda saldırı ve yakma vakalarıyla ilgili davada yalnızca 17 sanık yargılanıyor ve tutuklu kalan sanık sayısı 2. Davanın 5. duruşması 24 Mayıs 2016'da görülecek.

TÜBİTAK kitaplarını toplatıp imha ediyor

TÜBİTAK Başkanı Arif Ergin'in 2014'te aldığı bir kararla yeni bir düzenleme yapıldı ve özellikle yabancı eserlerin yayın kurulunca "kültürel uygunluk ve yerlilik" kriterine göre incelenerek elenmesi dönemi başladı. Özellikle çocuklara ve gençlere yönelik evrimle ilgili popüler bilim kitapları mercek altına alındı. 2015 yılında yaklaşık 50 bin kitabın toplatılmasına ve incelenmesine karar verildiği, incelemede kırık not alan kitapların imha edileceği öğrenildi. Yeniçağ yazarı Arslan Bulut köşesinde TÜBİTAK'ın yayınladığı *Gökkuşluğu'nun Tüm Renkleri* isimli kitapta Yahudilik ve Hristiyanlık dinlerine ait birtakım ritüellerin gösterilmesini "siyonist propaganda" olarak yorumlayan bir yazı kaleme almıştı. Bulut kendisine cevaben Arif Ergin'in yazdığı mektuba 21 Kasım 2015 tarihli yazısında yer verdi. Ergin

mektubunda, TÜBİTAK'ın kuruluşundan bu yana 17 milyondan fazla baskı adedine ulaşmış 700 kitabı bulunduğunu, bu kitapların ve yeni kitapların artık yayın süreçlerinin her aşamasında kontrol edileceğini belirterek, "Milletimize kaliteli entelektüel eserler kazandırırken kültürel ve ahlâki erozyona sebebiyet vermeyecek eserler yayınlanmasına gayret göstermekteyiz," ifadesini kullandı.

İthaki Yayınları'na saldırı

İthaki Yayınları, Klasikler dizisinden çıkan Virginia Woolf'un *Kendine Ait bir Oda* isimli kitabının başındaki kısa biyografide kullanılan cinsiyetçi üslup nedeniyle sosyal medyadan yoğun eleştiri aldı. Tepkilerin ardından bir protestocu grup Kadıköy'de İthaki'nin bürosunun bulunduğu binaya girip yayınevinin kapısı önünde saldırgan bir üslupla protesto eylemi yaptı. Yayınevinin kapısına boya atılıp duvarlara yazılar yazıldı, bazı yayınevi çalışanları can güvenliği endişesiyle büroyu terk etti. Protestonun saldırganca yapılması ve yayınevinin "özür" mahiyetindeki açıklamasından sonra gerçekleşmesi okurlarca tepkiyle karşılandı.

CEZAEVLERİNDE KİTAP YASAKLARI

Hücrede kitap yasağı: "Kamu güvenliği tehdit altında"

Maltepe 3. Nolu L Tipi Kapalı Cezaevi'nde, tek kişilik hücrede tutulan İngiltere vatandaşı Steve Kaczynski'ye gönderilen *Bütün Yoksul Mahalleler Bizim Olacak*, *Halkların Bütün Acılarının Hesabını Sormak için Sınıf Kini*, *Adımız İsyân ve Kavgamın Çırağı Olmak İsterim* isimli kitaplara el kondu. Cezaevinin Eğitim Kurulu Başkanlığı'nın aldığı yasak kararında "demokratik düzeni yıkmaya teşebbüs etmiş örgütleri yüceltici, suçu özendiren ifadeler içerdiği ve bölücü örgüt propagandası yaptığı" gerekçesi ve ilgili kanun ve tüzüğün "kamu güvenliğini tehlikeye düşüren yayınların hükümlüye verilemeyeceği", "hükümlünün yeniden suç işlemesini engelleyici etkenleri güçlendirmek gerektiği"ne dair hükümleri alıntulandı. Avukat Aycan Çiçek bu kitapların başka bir cezaevinden Kaczynski'ye gönderildiğini, oraya girmiş ve okunmuş olduklarını, ayrıca haklarında hiçbir yasaklama veya toplatma kararı olmadığını belirtti. Mayıs'ta yapılan el koymaya karşı avukatın İstanbul Anadolu 2. İnfaz Hakimliğine yaptığı itiraz 18 Haziran 2015'te İstanbul Anadolu 2. İnfaz Hakimi Remzi Gemici tarafından reddedildi. Çiçek Kaczynski'ye gönderilen mektuplarının, gazete ve dergilerin de keyfi şekilde engellendiğini aktardı.

Bakırköy Kadın Cezaevinde 10 kitap sınırı

Bakırköy Kadın Cezaevi idaresi, 16 Kasım 2015 tarihli bir kararla, odaları aramanın zor olduğu ve oda düzeninin bozulduğu gerekçesiyle mahkumlara kitap

sınırlaması getirdi ve odalardaki “fazla” kitapların yıl sonuna kadar kendilerine teslimini istedi. Kararda 2005 tarihli eşya yönetmeliğine ve Anayasa Mahkemesi'nin 30 Ocak 2015 tarihli, cezaevlerindeki kitap sınırlamasının, Anayasa'nın ifade özgürlüğüyle ilgili 26. maddesini ihlal etmediğine dair kararına gönderme yapıldı. Kurum kütüphanesinden kişi başına 3 adet ödünç yayının verileceği, tutuklunun kendisine ait ve yakınlarının gönderdiği yayınlardan da en fazla 10 adet bulundurabileceği belirtildi. Kararda tutuklunun “bağlı olduğu dinin kutsal kitabı ve ders kitapları” kapsam dışı tutuldu.

AYM: “Cezaevlerinde yayın engelleri hak ihlali”

Anayasa Mahkemesi'ne 2015'in başından itibaren hükümlüler tarafından yayınlara erişememeleriyle ilgili birçok bireysel başvuru yapıldı. AYM bu başvuruların hemen hepsine olumlu yanıt vererek yeniden yargılama ve/ya tazminat ödenmesine hükmetti. Kocaeli 2 No.lu F Tipi Cezaevi hükümlülerinden İbrahim Bilmez'in kendisine gönderilen Demokratik Modernite dergisinin teslim edilmemesiyle ilgili başvurusu 26 Şubat 2015'te sonuçlandı, yeniden yargılama yapılmasına karar verildi. Ankara 2 No.lu F Tipi Cezaevi hükümlülerinden Bilal Demirdağ Azadiya Welat gazetesinin, Kamuran Reşit Bekir ve Mehmet Çelebi Çalan ise Özgür Gündem gazetesi ve Demokratik Modernite dergisinin kendilerine bazı sayfaları çıkartılarak teslim edilmesiyle ilgili ayrı ayrı başvurular yapmıştı. Bekir'in başvurusu 8 Nisan 2015'de, Çalan'ın başvurusu 4 Kasım 2015'de ve Demirdağ'ın başvurusu 5 Kasım 2015'te ihlal tespitiyle sonuçlandı, hükümlülere tazminat ödenmesine karar verildi.

Bafra T Tipi Kapalı Cezaevinde hükümlü Bejdar Ro Amed'in *Demokratik Siyaset ve Özgür Toplum* isimli kitap taslağının belirli bölümlerinin “terör örgütü propagandası” gerekçesiyle cezaevi dışına çıkartılması ve basımının engellenmesi nedeniyle başvurusu 16 Nisan 2015'te sonuçlandı. Amed'e tazminat ödenmesine karar verildi. Kırıkkale F Tipi Cezaevinde hükümlü Hüseyin Sürensoy, cezaevindeki aramada bulunan kitapçığın örgüt dokümanı kabul edilmesi ve bu nedenle hücre cezası alması üzerine AYM'ye başvurdu. AYM başvurusu 6 Ekim 2015 tarihinde sonuçlandırarak tazminat ödenmesine karar verdi.

BASIN ÜZERİNDEKİ BASKILAR

Bianet 2015 Medya Gözlem Raporlarına göre 2015'te Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan'a hakareten mahkûm olan gazeteci sayısı 2014'e göre 10 kat arttı. Bu suçlamayla TCK'nın 125/3 ve 299. maddelerinden 19'u gazeteci, 2'si karikatürist 28 kişiye toplam 21 yılı aşkın hapis cezası verildi. Gözaltına alınan, tutuklanan, işten çıkarılan ve çıkmaya zorlanan gazetecilerin sayısında ciddi bir yükseliş oldu.

2015'te 120 gazeteci gözaltına alındı, 31 gazeteci tutuklandı. 39 gazeteci ve dağıtımçı 2016'ya hapiste girdi, hepsine "örgüt" bağlantılı suçlar atfedildi. 348 gazeteci işten çıkarıldı veya çıkmaya zorlandı. Eleştirel görüşlerini dile getirenler yayın yasakları, gizlilik kararları, akreditasyon ayrımcılığı, erişime engelleme gibi yollarla medyadan uzaklaştırıldı, sansürlendi. Ocak-Mart 2016 dönemindeyse 49 gazeteci ve medya çalışanı gözaltına alındı, Nisan 2016 itibariyle 28 gazeteci ve 10 dağıtımçı, yine hepsi "örgüt" ilişkisiyle yargılanmak üzere cezaevindeydi. Son dönemde gazetecilere yönelik çok sayıda saldırı ve tehdit vakası yaşandı, gazetecilere yönelen polis şiddeti vakalarında cezasızlık dikkat çekti.

Sınır Tanımayan Gazeteciler'in 180 ülkeyi kapsayan Basın Özgürlüğü Endeksi'nde Türkiye 149'dan 151'e geriledi. Freedom House'un 2016 Basın Özgürlüğü Raporu'nda da Türkiye "basını özgür olmayan ülkeler" arasında ve 199 ülke arasında 156. sırada yer aldı.

Basın yayın kuruluşlarına el koyma ve saldırılar

Geçtiğimiz dönemde "cemaat"e ait olduğu iddiasıyla çok sayıda basın ve yayın kuruluşuna kayyım marifetiyle el kondu. 2015'in eylül ayında Bugün Gazetesi ve Kanaltürk televizyonunun da dahil olduğu 23 medya şirketinin bağlı olduğu İpek Koza Holding'e karşı başlatılan "yolsuzluk" soruşturması kapsamında holding binasına polis art arda baskınlar düzenledi. Ankara 5. Sulh Ceza Hakimliğinin kararıyla holdinge 26 Ekim 2015'te kayyım atanarak el kondu. 1986'dan beri faaliyet gösteren Zaman gazetesine İstanbul 6. Sulh Ceza Hakimliğinin kararıyla 4 Mart 2016'da kayyımlar polis eşliğinde girerek yönetimi devraldı. Takip eden günlerde Zaman'ın da bağlı olduğu Feza Yayıncılık A.Ş.'ye bağlı diğer firmalar Meydan Gazetesi, Today's Zaman, Cihan Haber Ajansı, Aksiyon Dergisi, Zaman Kitap, Cihan Medya Dağıtım, Irmak TV, Radyo Cihan, Zaman Amerika, Zaman Azerbaycan, Zaman Avusturya, Zaman Avrupa, Zaman Bulgaristan, Zaman Kazakistan, Zaman Romanya ve Zaman Türkmenistan'ın yönetimi de kayyuma devredildi.

Hürriyet gazetesine 6 ve 8 Eylül 2015 tarihlerinde taşlı-sopalı saldırılar düzenlendi.

6 Eylül akşamı yaklaşık 200 kişi gazetenin önünde sloganlar attıktan sonra bariyerleri ve güvenlik önlemlerini aşarak bahçeye girdi, binanın giriş kapısının camlarını sopa ve taşlarla kırdı, güvenlik kulübesine, giriş kısmındaki kameralara zarar verdi. İlk saldırıdan 48 saat sonra bu kez iki hafriyat TIR'ı, bir kamyon ve minibüslerle gelen yaklaşık 100 kişilik grup gazetenin ön kapısında toplandı, zamanla araç sayısı 21'e çıktı, gösterici sayısı 400'e yaklaştı. Binaya girmeleri son anda engellenen saldırganlar taş ve sopalarla camları kırdı, Türk bayraklarıyla "Ya Allah bismillah Allahu ekber", "Hepimiz polisiz hepimiz askeriz" sloganları atıldı. 9 Eylül gecesi saat 01.55 sıralarında yaklaşık 40-50 taksitle gelen grup yine kapı

önünde slogan attı. Saldırıyla ilgili açılan soruşturmada “Biz binaya zarar vermedik” diye ifade veren 25 kişiyi savcılık serbest bıraktı, dosyada bir gelişme olmadı.

8 Eylül 2015 akşamı bir protestocu grup Balmumcu’daki Sabah Gazetesi ve ATV binasına saldırıda bulundu. Bina önünde ıslık çalan gruptan onlarca kişi hükümet aleyhine slogan atarak Sabah - ATV binasının içine girmeye çalıştı ve binayı taşladı. Grubun içeri girmesi güçlüklerle engellendi.

Gazetecilere hak ihlalleriyle ilgili AİHM kararları

AİHM’nin geçtiğimiz dönemde yayınlar nedeniyle verilen cezalar sonucunda ortaya çıkan ifade özgürlüğü ihlalleriyle ilgili üç karar dikkat çekti.

Abdurrahman Dilipak, bir haftalık dergide 2003’te yazdığı yazıdan dolayı Deniz Kuvvetleri Komutanı Güven Erkaya’ya hakaret suçundan tazminat cezası alması üzerine AİHM’ye başvurdu. Mahkeme 15 Eylül 2015 tarihli kararında hak ihlaline hükmetti.

Evrensel gazetesinin sahibi Ahmet Sami Belek ve baş editörü Savaş Velioğlu, gazetede 2003’te çıkan, Kürt meselesi için demokratik çözüm talep edilen bir makale nedeniyle soruşturuldu. Dava sonunda 2003’te Devlet Güvenlik Mahkemesi para cezası ve gazeteye üç gün yayın yasağı kararı verdi. Belek ile Velioğlu’nun AİHM’ye 2004’te yaptığı başvuruyla ilgili 6 Ekim 2015 tarihli kararda Türkiye suçlu bulundu.

Nokta Dergisi’ne “Andıç” sayısı ile ilgili bir askeri mahkeme kararıyla polisin baskın yapması, dergideki belgeler ve bilgisayar dosyalarına el konmasıyla ilgili olarak o dönemki yayın yönetmeni Alper Görmüş ve dergide çalışan gazetecilerden Mehmet Ferda Balancar, Ahmet Haşim Akman, Ahmet Şık, Nevzat Çiçek ve Banu Uzpeder AİHM’ye başvurmuştu. AİHM 21 Ocak 2016 tarihli kararında Türkiye’yi mahkum etti, tazminat ödenmesine karar verdi.

İNTERNETTE YAYINLAMA ÜZERİNDEKİ BASKILAR

2015’te internet kanununda yapılan özgürlükleri kısıtlayıcı değişikliklerin etkisi açıkça görülmeye başlandı. İnternet ve sosyal medya üzerindeki erişim engellemeleri, içerik kaldırma kararları, soruşturma ve davalar yoluyla eleştirel görüşlerin paylaşımının engellenmesi uygulamaları sürdü. Daha önce erişime engellenmiş ve AYM kararıyla yeniden açılmış olan Twitter, 2015’in temmuz ayında bir gün süreyle kapatıldı.

Freedom House’un 2015 İnternet Özgürlüğü Raporu’nda Türkiye “yarı özgür” ülkeler arasında yer aldı. 2015’te Türkiye’de 5651 sayılı internet kanunu ve MİT kanunundaki son değişikliklerin internet üzerinde hükümet denetimini artırdığı ve devletin kişisel verilere uyarıda bulunmadan ulaşımını sağladığı, içeriklerin

özel mülkiyeti, ulusal güvenliği ve kamu düzenini koruma gibi gerekçelerle kolayca sansürlenebildiği belirtildi. Recep Tayyip Erdoğan'ın cumhurbaşkanı olmasının ardından 67'den fazla kişinin internet üzerinden Erdoğan'a hakaret ettikleri gerekçesiyle ceza davalarıyla karşılaştığı rapora yansdı.

Engelli Web verilerine göre, 2015'te TİB tarafından erişimi zorlaştırılan 26663 (%94.1), diğer kurumlarca engellenen 683 (%5.9) olmak üzere toplam 27.346 sitye erişim engellendi. Engelli Web kayıtlarının başladığı 2006'dan 2015 sonuna kadar geçen 10 yıllık sürede, 10 Mayıs 2016 tarihli kayda göre toplam 109.572 site engellendi.

Sosyal medya ve web sansüründe dünyada ilk sıralardayız

Twitter ve Facebook şeffaflık raporlarında Türkiye içerik kaldırma talepleriyle yine öne çıkan ülkeler arasındaydı. Twitter'ın 2015 Şeffaflık Raporu'na göre Türkiye diğer ülkelerden açık farkla dünyada 1. oldu. 1 Ocak - 30 Haziran 2015 arasında, 408'i mahkemelerden olmak üzere 718 içerik kaldırma talebi gönderildi. Twitter taleplerin yüzde 34'ünü kabul ederek ilgili içerikleri kaldırdı. 1 Temmuz-31 Aralık 2015 döneminde ise mahkemelerden 450 ve diğer kurumlardan 1761 adet yayından kaldırma talebi geldi. Twitter bunların yüzde 24'ünü kabul ederek yayından kaldırdı. 2015'te ayrıca Twitter'a Türkiye'den 815 adet hesap bilgisi isteği ulaştırıldı. Bunların hiçbirini kabul edilmedi.

Facebook'un aynı dönemdeki şeffaflık verilerine göreyse, ceza davalarıyla ilişkili olarak toplam 368 veri istendi, bunlardan yüzde 87.5'ine kısmi bilgi gönderildi. Mahkeme ve TİB'in 5651 nolu kanuna dayandırılan talepleriyle toplam 4496 adet içerik yayından kaldırıldı.

Google 1 Ocak-30 Haziran 2015 Şeffaflık Raporu'na göre, Türkiye'deki resmi makamlardan Google'a 3467 içerik kaldırma talebi gönderildi, toplam 34.299 ögenin yayından kaldırılması istendi. 506 talep ve 6207 öge için "gizlilik ve güvenlik" gerekçesi sunuldu.

Yayın yasakları artıyor

Yayın yasağı kararları yoluyla medya ve internet sansürleri geçtiğimiz dönemde de sürdü. Toplumda tepki uyandıran hemen her olayla ilgili mahkemeler hızla yayın yasakları getiriyor, adeta toplumu ilgilendiren hiçbir konu toplum önünde tartışılmaz, soruşturma süreçleri takip edilemez hale geldi.

Geçtiğimiz dönemde alınan yayın yasakları kararları arasında Suruç, Ankara Garı, Gaziantep, Sultanahmet, Diyarbakır ve Kilis'teki patlama ve bombalı saldırılar, Pamukova, Karaman, Milas, Kocaeli'de çocukların cinsel istismarıyla ilgili olaylar, Ayvalık Tapu Müdürlüğü'ne operasyon, Mehmet Baransu'nun yargılandığı "gizliliğin ihlali" davası, çocuk cinayetleri ve çocuk pornosu olayları yer alıyor.

Bu yasakların gerçekten mağdurları mı yoksa suçluları mı koruduğu, gizliliğin soruşturmanın sağlıklı yürütülmesini mi sağladığı yoksa toplumun gerçekleri öğrenmesine engel mi oluşturduğu ciddi bir tartışma konusu. Özellikle çocukların mağdur olduğu ceza soruşturmalarında getirilen yasakların sadece çocukların kimliklerini ve güvenliklerini korumakla kalmayıp şüpheli kişi ve kurumları ve mağduriyetin toplumsal boyutlarını görmeyi, tartışmayı ve çözüm üretmeyi engellediği gözleniyor. RTÜK'ün sitesinde yayınlanan yasak ilanlarında ve mahkeme belgelerinde konu ve şahıslarla ilgili bilgilerin eksikliği de sansürün nerede başladığına işaret eden dikkat çekici bir ayrıntı.

AİHM Youtube sansürü için Türkiye'yi mahkum etti

Serkan Cengiz, Yaman Akdeniz ve Kerem Altıparmak'ın 2008 ve 2010'da Youtube'a erişimin yasaklanmasıyla ilgili AİHM'ye yaptıkları başvuru 1 Aralık 2015 tarihli kararla sonuçlandırılarak Türkiye mahkum edildi. Tüm vatandaşların ifade özgürlüğü ve bilgi edinme hakkının kısıtlandığına hükmeden mahkeme bu kararıyla her bir kullanıcının erişim engellerine karşı başvuruda bulunabilmesinin yolunu açmış oldu.

YÜKSEK MAHKEME KARARLARI

Anayasa Mahkemesi kararları

Geçtiğimiz dönemde Anayasa Mahkemesi ifade özgürlüğü ihlali belirlediği çok sayıda karar aldı. 5651 Sayılı "İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun" a torba kanunlarla getirilen ve sansürü artıran değişikliklerde Anayasa ihlali olduğu 8 Aralık 2015 tarihli AYM Genel Kurul kararıyla belirlendi. AYM, içerik, yer ve erişim sağlayıcıların TİB'in istediği bilgileri aynen vermek ve bildirilen tedbirleri almakla yükümlü olduğu, erişime engellenen yayın ve benzerlerinin başka internet adreslerinde yayınlanması durumunda mevcut kararın bunlar için de uygulanacağına dair yapılan değişiklikleri Anayasaya aykırı bularak iptal etti.

5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun öksüz eserlerle ilgili 47. maddesinde 6552 sayılı torba kanunla yapılan değişikliğe göre, bazı eserlerin mali hakları koruma süresi bitmeden kamuya mal edilebiliyordu. CHP milletvekillerinin bu değişikliği de kapsayan başvurusu AYM'nin 11 Haziran 2015 tarihli kararında sonuca bağlandı. Değişikliğin ifade özgürlüğünü ihlal ettiği ve Anayasaya aykırı olduğu için iptaline karar verildi.

AYM yayınlara yönelik ifade özgürlüğü ihlalleriyle ilgili çok sayıda bireysel başvuruyu da değerlendirdi. Gazeteci-yazar Bekir Coşkun'un Cumhuriyet gazetesindeki yazısı nedeniyle adli para cezası alması, Ülkede Özgür Gündem Gazetesi

imtiyaz sahibi Ali Gürbüz ve sorumlu yazışleri müdürü Hasan Bayar'ın gazete-deki haberler nedeniyle haklarında kamu davası açılması ve uzun süre yargılan-maları, gazeteye el konması, radyasyon onkolojisi uzmanı Ali Rıza Üçer'in içme suyunun kirliliğiyle ilgili raporunda Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Melih Gökçek'e hakaret ettiği gerekçesiyle tazminat ödemesi, Cumhuriyet Gazetesi Ge-nel Yayın Yönetmeni Can Dündar ve Haber Müdürü Erdem Gül'ün Cumhuriyet'in 29 Mayıs 2015 tarihli "İşte Erdoğan'ın Yok Dediği Silahlar" manşeti ve MİT tırları haberleri nedeniyle tutuklanmaları ve Ergun Poyraz'ın *Musa'nın Gülü* isimli kitabı nedeniyle tazminat ödemesiyle ilgili başvuruları kabul etti ve hak ihlali tespit etti. İhlallerin giderilmesi için yeniden yargılama ve/ya başvuruçulara tazminat öden-mesine hükmedildi.

AYM'ye bu dönemde yayınlara erişimleri kısıtlanan hükümlülerce de çok sa-yıda başvuru oldu. Yayınların eksik teslim edilmesi, cezaevinde kaleme alınan metnin dışarı çıkarılmasının engellenmesi, odada bulunan yayın nedeniyle hücre cezası verilmesi konularında yapılan başvuruları olumlu yanıtlayan AYM yeniden yargılama ve/ya tazminat kararları verdi. AYM hükümlülerin mektuplarındaki ifa-delerin sansürlenmesiyle ilgili başvuruları reddederken, bir hükümlünün mektu-bunun imhasıyla ilgili başvurusunda hak ihlali görerek tazminata hükmetti.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları

AIHM 2015 istatistiklerini 28 Ocak 2016'da açıkladı. 47 Avrupa Konseyi ülke-sinden ulaştırılan başvurulardan sorumlu olan AIHM'nin son verilerine göre 2015 sonunda Türkiye, hakkında en fazla dava başvurusu bulunan ülkeler arasında Ukrayna ve Rusya'dan sonra 8450 davayla 3., hakkında en fazla karar açıklanan ülkeler arasında Rusya'dan sonra 2. sırada yer aldı. AIHM'nin bu tarihte önünde bulunan toplam 64 bin 850 dosyanın 8 bin 450'si, 2015 yılında aldığı 823 karardan 87'si Türkiye hakkındaydı. Karar sayısı bakımından mahkemenin iş yükü-nün yüzde 13'ünü oluşturan Türkiye, bu 87 kararın 79'unda hak ihlalden ceza aldı. 2015'te en çok cezayı "adil yargılanma hakkının ihlali"nden alan Türkiye aynı zamanda AIHM'nin hakkında en fazla "ifade özgürlüğü ihlali"ne hükmet-tiği ülke oldu. Geçen yıl ifade özgürlüğü ihlaline hükmedilen 28 davadan 10'u Türkiye'den gelen başvurularla ilgiliydi.

AIHM 2016'nın ilk üç ayında ise Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ifade özgürlüğüyle ilgili 10. maddesinin ihlalden Türkiye'yi dört davada mahkum etti.

ULUSLARARASI RAPORLAR

Avrupa Komisyonu 2015 İlerleme Raporu

14 Ekim 2015'te açıklanması beklenen rapor önce 21 Ekim'e, sonra 1 Kasım'daki Türkiye genel seçimlerinin sonrasına bırakıldı. Raporun açıklanma tarihinin AB ile Türkiye hükümeti arasındaki mülteci kriziyle ilgili görüşmeler nedeniyle ertelenmesi, kamuoyunda tepkiye neden oldu. Raporda yer alması düşünülen, ifade özgürlüğü ihlalleriyle ilgili sert eleştirilerin kırıldığına yönelik kuşkular oluştu. 10 Kasım'da açıklanan raporda ifade özgürlüğüyle ilgili özetle şu görüşler sunuldu: Önceki yıl "yargı ve temel haklar" konusunda Türkiye ilerleme kaydetmedi. Yargının bağımsızlığı ve kuvvetler ayrılığı zarar gördü. İfade özgürlüğü alanında birkaç yıllık ilerlemeden sonra son iki yılda ciddi bir gerileme yaşandı. Uygunsuz bazı mevzuatın kabul edilmesi ve mevcut mevzuatın keyfi şekilde uygulanması, siyasi baskılar, gazeteciler, yazarlar ve sosyal medya kullanıcıları aleyhinde açılan ceza davaları, gazetecilerin işten çıkarılması, sansür davaları, bunların yol açtığı oto-sansür ifade özgürlüğünü engelliyor. Uluslararası gazetecilerin sınırdışı edilmesi, basın yayın kuruluşlarına yönelik tehditler ve eylemler, cezaevindeki gazeteciler, gazetecilere fiziksel saldırılar, yayın yasakları, akreditasyon ayrımcılığı, devlet sponsorluğundaki reklamların kuruluşlara adilce dağıtılmaması, hakaretle ilgili ceza mevzuatı, Cumhurbaşkanı hakaret sebebiyle verilen hapis cezalarının yaygınlaşması sorun oluşturuyor. İnternet kanunundaki değişiklikler ve engellemelerin artması Türkiye'yi AB standartlarının gerisine götürdü. Mevcut internet mevzuatı, ifade özgürlüğü, özel hayatın gizliliği ve kişisel verilerin korunmasını sağlamıyor, bu durum endişe kaynağı. TCK'nin "hakaret" ve "silahlı örgüte üyelik" maddeleri değiştirilmeli.

Avrupa Parlamentosu Türkiye Raporu

Avrupa Parlamentosunun Avrupa Komisyonunun 2015 İlerleme Raporu'na karşılık hazırladığı ve 14 Nisan 2016'da kabul edilen değerlendirme raporu, Parla-mentonun Türkiye'yle ilgili bugüne kadarki en sert ve olumsuz raporu olarak yorumlandı. Raporda, Türkiye'de demokrasi ve hukuk devletinin, ifade özgürlüğünün gerilediği yazıldı. İlerleme Raporu'nda geçen, basın üzerindeki baskılarla ilgili bulguların daha ayrıntılı ve çok sayıda örnekle birlikte verildiği bu raporda ayrıca AB Konseyine müzakerelerde 23 (yargı ve temel haklar) ve 24. (adalet, özgürlük ve güvenlik) fasılların açılması, böylece AB değer ve standartlarıyla şekillenen bir reform süreci yaşanması, Türkiye'ye ise yargı reformlarında Avrupa Konseyi ve Venedik Komisyonu ile uyumlanması için çağrıda bulunuldu. Can Dündar ve Erdem Gül'ün davasına, tutuklulukları ve talep edilen ağır cezalara

dikkat çekildi. Türkiye devleti medyada ve internette konuşma özgürlüğünü bu-
dayan gergin politik iklimi dağıtmaya çağırıldı. Hükümet rapora sert yanıt vererek
iade edileceğini açıkladı.

ABD Dışişleri Bakanlığı İnsan Hakları Raporu

Raporun Türkiye bölümünde, yıl içinde yaşanan insan hakları sorunları “hü-
kümetin ifade özgürlüğüne müdahalesi”, “cezasızlık ve adalet yönetiminin zayıflı-
ğı” ve “sivilleri korumada yetersizlik” ana başlıklarında ele alındı. İfade özgürlüğü
ihlalleri arasında, AB raporlarında belirtilen basın üzerindeki baskı yöntemleri-
nin yanı sıra, Güneydoğu’daki olaylarla ilgili yayın yasakları yoluyla bilgiye erişim
engellenmesi ve Gülen hareketiyle ilişkili basın kuruluşları ve dijital medya
platformlarına el konması, bazılarının kapatılması da sayıldı. Raporda kitaplara
yönelik engellemelerden şöyle söz edildi: “Yasaya göre belirli kitap veya yayın-
lar yasaklanmamaktadır ancak yaynevleri kitap ve yayınlarını savcılara yayın-
lama sırasında incelenmek üzere vermek zorundadır. Medya aktivistleri Kültür
Bakanlığının bazı yayınlara bandrol onayı vermeyi reddetmesinin bir tür sansür
olduğunu raporlamaktadır. Türkiye Yayıncılar Birliği yayıncıların çoğu zaman
kendilerine oto-sansür uyguladıklarını, hassas konulardaki içerikleri yayınlamak-
tan dava açılması endişesiyle çekindiklerini, ayrıca illerdeki devlet okullarında
oluşturulan kitap inceleme komisyonlarının ve okul müdürlerinin öğretmenlerin
önerdiği kitapları sıkı incelemeden geçirerek öğrencileri kısıtladıklarını, uygun-
suz edebiyat öneren öğretmenlere soruşturma açıldığını raporlamıştır. Yazarlar ve
yayıncılar hakaret, iftira, müstehcenlik, terörizm, hükümeti yıkma, köktencilik
ve dini değerleri aşağılama gerekçeleriyle soruşturmaya tabi tutulmuşlardır [...] Türkiye Yayıncılar Birliği saldırgan içeriğin düzeltilmesiyle ilgili mahkeme kararı
olması halinde buna uymayan yayıncıların yayın yasakları ve ağır para cezalarıyla
karşılaştığını belirtmiştir. Yayıncılar ayrıca kitap tanıtımında kısıtlamalara tabi tu-
tulmuştur.” Raporda Hasan Cemal, Tuğçe Tatari ve Müslüm Yücel’in kitaplarıyla
ilgili yasaklama kararı örnek olarak verildi.

A series of horizontal dotted lines for writing.

A series of 25 horizontal dotted lines spanning the width of the page, intended for handwriting practice.